

Kankaanpään kaupungin lausunto Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja hyvinvointialueiden rahoituksesta annettujen asetusten muuttamisesta (siirtolaskelmien tarkistaminen)

1. Yleistä ehdotuksesta ja sen tavoitteista.

Asetuksen mukainen kunnan peruspalvelujen valtionosuuksien tarkastelu on perusteltua ja sen tavoitteet oikean suuntaisia.

Mahdollisesti siirtolaskelmissa havaittavat virheet tulee tarvittaessa olla mahdollista oikaista.

Tästä huolimatta valtionosuuksien perustuminen kahden vuoden toteumaan asettaa kunnat hyvin eriarvoiseen tilanteeseen. On huomioitavaa, että toteumat perustuvat osassa kuntia kokonaan palveluita tuottaneiden kuntayhtymien talouden toteumaan vuosilta 2021 ja 2022. Tällöin yksittäisen kunnan on ollut mahdotonta vaikuttaa kustannuksiin, jotka tulevaisuudessa vaikuttavat kunnan muiden peruspalveluiden tuottamiseen. Lisäksi yksittäisiin vuosiin vaikuttaa merkittävästi pienempien kuntien osalta yksittäisetkin palvelutarpeet ja niiden tilapäisetkin muutokset. Näiden heijastuminen tuleviin valtionosuuksiin asettaa kunnat erittäin epätasa-arvoiseen asetelmaan.

Yksittäisillä rahoitusjärjestelmän korjauksilla ei hyvinvointialueen synnyttämisen jälkeistä kuntien peruspalvelujen rahoitusjärjestelmää saada käsityksemme mukaan kuntoon, vaan koko rahoitusjärjestelmä on uudistettava kokonaisuutena mahdollisimman nopeasti.

Nykytilanteessa kuntien välille syntyy merkittäviä rahoituseroja peruspalvelujen turvaamisessa. Käytännössä pääosa kunnista joutuu tekemään mittavia talouden sopeuttamistoimenpiteitä ja mahdollisesti leikkaamaan menoja muun muassa koulutuksesta ja sivistyksestä. Hyvinvointialueuudistus ei siten saa rahoitusjärjestelmän vuoksi ajaa kuntien talouksia kriisiin, vaan kuntien rahoitus on turvattava.

2. Huomioon otettavat erät

Kankaanpään kaupunki puoltaa lausuntopyynnössä olevien erien huomioimista siirtolaskelmien oikaistavina erinä täysimääräisesti. Mielestämme tulee kuitenkin huomioida, että koronapotilaiden hoitoon osallistuneelle henkilöstölle maksettava kertaerä kohdistuu vuoteen 2020 eikä tarkasteltaviin vuosin 2021-22. Näitä ei voida pitää suoriteperusteen mukaisena pysyvänä eränä, jolloin tämä tulisi oikaista laskelmista.

3. Onko mahdollisesti jokin muu merkittävästi laskelmia vääristävä erä

Hyvinvointialueuudistuksen rahoitusmalli johti itsessään sosiaali- ja terveyskoulujen huomattavaan kasvuun vuosina 2021 ja 2022, koska se kannusti kuntayhtymiä kustannuksien kasvattamiseen. Yksittäisistä eristä esim. palveluja koskevien sopimusten päättymisajankohdilla on ollut erittäin suuri merkitys ja ne vaihtelevat kunnittain. Indeksikorotukset ja uusien sopimusten korotukset olivat erityisesti vuoden 2022 aikana merkittäviä johtuen inflaatiosta. Kuntien siirtyneet sopimukset ja kustannustasot eivät ole siten vertailukelpoisia.

4. Vaikutuksen merkittävyyden arviointi.

Jos tarkistus koskee vain osaa kuntia tai vain osaa euromääräisistä vaikutuksista, on vaarana, että tasapuolisuus kuntien kesken ei lisäännä vaan päinvastoin epäoikeudenmukaisuus kasvaa. Lisäksi on huomioitavaa, että euromääräinen tarkastelu merkittävyydestä tulee tehdä kokonaisuudesta, ei yksittäisestä erästä.

5. Menettely. Näkemyksenne ehdotetun oikaisumenettelyn toimivuudesta (kysely kunnille ja kuntayhtymille=hyvinvointialueille, muut saatavissa olevat selvitykset ja tiedot, siirtolaskelmaluonnos ja sen kommentointimahdollisuus)?

Kuntien ja hyvinvointialueiden selvitystä pyydetäisiin kyselyllä kesäkuun 2023 aikana. Aikataulu on käsityksemme mukaan liian tiukka. Tämä korostuu erityisesti kuntien osalta, joiden palvelut on tuotettu kuntayhtymässä.

6. Muita huomioita

Lausunnolla oleva ehdotus osoittaa, että rahoitusjärjestelmä ei tällä hetkellä toimi oikeudenmukaisesti. Nyt ehdotuksessa esitetyt toimenpiteet onnistuessaankin saattavat poistaa vain joitain epäkohtia. Kahteen tilikauteen (2021 ja 2022) perustuva otanta on lisäksi suppea ja on voinut aiheuttaa kustannusten optimointia näille tilikausille. Vuodet 2021 ja 2022 ovat lisäksi myös olleet koronapandemiasta ja voimakkaasta inflaatiokehityksestä johtuen poikkeusvuosia. Tästä johtuen ne eivät välttämättä anna oikeaa ja riittävää kuvaa kuntien todellisesta sote-kustannustasosta pidemmällä aikavälillä.